

การพัฒนาดัชนีชี้วัดและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย
โดยชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่

Development of Indicators and Factors Affecting Sustainable Success of
Communities' Spa and Thai traditional Massage Business in Chiang Mai

พหุล ศักดิ์คะทัศน์¹ และ อธิธิฤทธิ พลังธีรสิน²

Phahol Sakkatat¹ and Ittirit Paluangtirasin²

บทคัดย่อ

การวิจัยเพื่อพัฒนาดัชนีชี้วัดความสำเร็จและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชน จำนวน 111 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าดัชนีชี้วัดความสำเร็จแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ ($\bar{X}=12.62$) ประกอบด้วย ร้อยละของรายได้ที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน และร้อยละของต้นทุนต่อรายได้ ด้านสังคม ($\bar{X}=65.71$) ประกอบด้วย ร้อยละการทำงานอย่างต่อเนื่องของพนักงาน ร้อยละการเข้ารับการฝึกอบรมของพนักงาน และร้อยละการแลกเปลี่ยนหรือร่วมมือของพนักงานกับสถานประกอบการอื่น ส่วนด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=28.07$) ประกอบด้วย ร้อยละการใช้ทรัพยากรในชุมชน ร้อยละการผลิตทรัพยากรใช้เอง ร้อยละการใช้สมุนไพรแทนสารเคมี และร้อยละของจำนวนครั้งที่การบำบัดของเสีย โดยรวมทั้ง 3 ด้านเฉลี่ยร้อยละ 28.07 ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ รายได้ การศึกษา และความเป็นปึกแผ่นของสมาชิก

ABSTRACT

This research regarding the development of indicators and factors affecting sustainable success of communities' spa and Thai traditional massage (CS&TMM) 111 businesses in Chiang Mai was revealed that indicators for sustainable success consisted of 3 aspects; economic ($\bar{X}=12.62$) included percentages of increase of income in comparison with income from previous years, and income per cost; social ($\bar{X}=65.71$) consisted of percentages of work continuity of business workers, training of business workers, and rate of exchange or cooperation of business workers with other entrepreneurs, and environmental ($\bar{X}=28.07$) consisted of percentages of community resource utilization, self-production of resources, herbal use instead of chemicals, and frequency of waste treatment. Total average was 28.07 percent. Factors affecting the sustainable success of CS&TMM business consisted of income and educational attainment of members including their strong unity.

Key words: spa and Thai traditional massage business, community, sustainable success indicator

e-mail address : phahol@mju.ac.th

¹ คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Faculty of Agricultural Production, Maejo University

² บริษัทควอลิตี้ พร็อกซิสต์ จำกัด

Quality Proxist Co., Ltd

คำนำ

การพัฒนาประเทศไทยในอดีตได้ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักโดยเชื่อว่าหากเศรษฐกิจมีการขยายตัวสูง ระดับรายได้ของคนในประเทศก็จะเพิ่มมากขึ้น และมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชาชนก็จะสูงตามไปด้วย แต่การพัฒนาดังกล่าวได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปอย่างปราศจากการวางแผนการใช้ประโยชน์อย่างรอบคอบและขาดการป้องกันความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม ในขณะที่แต่ละประเทศกำลังมุ่งพัฒนาความเจริญทางวัตถุต่างๆ ขึ้นมากมายก็ปรากฏว่ามีผลในด้านลบเกิดขึ้นด้วย คือมีปัญหาสังคม ปัญหาจิตใจ และสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2544) การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) จึงเป็นแนวคิดการพัฒนาที่เข้ามามีบทบาทในสังคมโดยต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรแบบยั่งยืน เมื่อใช้แล้วต้องไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรนั้นเกิดความด้อยประสิทธิภาพจนไม่สามารถให้ผลผลิตได้ (เกษม จันทรแก้ว, 2544) ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความยั่งยืนของระบบนิเวศในลักษณะที่ระบบสามารถรองรับและกระจายพันธุ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคง ความยั่งยืนในมิตินี้เป็นความคงอยู่ของสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่เป็นระบบค่าจุนชีวิต โดยการใช้ทรัพยากรที่ไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรนั้นเกิดความด้อยประสิทธิภาพจนไม่สามารถให้ผลผลิตได้ (ดวงจันทร์ อาภา และวัชรุตม์ เจริญเมือง, 2547; เกษม จันทรแก้ว, 2544) 2) ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความยั่งยืนในการจัดสรรและกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2540) เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่นำเอาทรัพยากรทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ มนุษย์ เงิน และกายภาพมาจัดการเพื่อก่อให้เกิดความมั่งคั่ง ความอยู่ดีกินดี และความสุขสมบูรณ์ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งขึ้นอยู่กับการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องและเหมาะสม และอยู่ภายใต้ขีดจำกัดทางนิเวศ และ 3) ความยั่งยืนทางสังคม หมายถึง ความยั่งยืนในการดำรงชีวิตที่คำนึงถึงคุณภาพชีวิตในสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การเมือง และสถาบันต่างๆ นอกจากนั้นมิติทางสังคม ในการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น การตัดสินใจของชุมชนและการจัดองค์กรทางสังคมต้องสอดคล้องกับหลักการนิเวศวิทยา ชุมชนต้องมีส่วนร่วมและมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรของตนเอง (ประเวศ วะสี, 2541) ธุรกิจสปาและนวดแผนไทย คำว่า Spa หมายถึงการมีสุขภาพดีด้วยน้ำ (Health Through Water) จัดเป็นการดูแลสุขภาพโดยใช้น้ำบำบัด เช่น อาบน้ำในบ่อน้ำพุร้อน แช่ตัวในน้ำแร่ แช่น้ำนม อบตัว อบผิวด้วยไอน้ำ ส่วนการนวดแผนไทยเป็นการนวดเพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อ คลายเส้น และการกระตุ้นการไหลเวียนของเลือดโดยมีเทคนิคการนวดมาตั้งแต่โบราณ ดัชชีชี้วัดความสำเร็จของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย เป็นสิ่งที่ช่วยให้เข้าใจว่าปัจจุบันเราอยู่ ณ จุดไหน ทางไหนที่เราจะก้าวต่อไปข้างหน้า และเราอยู่ไกลจากจุดที่คุณต้องการจะเป็นเพียงใด นอกจากนั้นดัชนียังสามารถวัดการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณได้ ทำให้สามารถจัดทำกรอบแนวทางในการตั้งเป้าหมาย (Targets) เพื่อตรวจติดตามผลการดำเนินงาน (Performance) ดัชชี

ชีวิตจะช่วยทำให้ 1)สามารถตัดสินใจได้ดีขึ้น 2) ลดความเสี่ยงต่างๆ ช่วยชี้ประเด็นปัญหา และช่วยป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น 3) ช่วยชี้ให้เห็นผลกระทบต่างๆ ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ เมื่อมีความจำเป็น 3)ช่วยวัดผลการดำเนินการและการปฏิบัติตามแผนและกิจกรรมต่างๆ ทางการบริหารทำให้สามารถประเมินความก้าวหน้าของธุรกิจ (WTO, 2005) วัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ 1) เพื่อศึกษาและพัฒนาดัชนีชี้วัดระดับสำเร็จของการจัดการธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดการธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชน และ 3) แนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชนให้มีประสิทธิภาพภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับ หัวหน้าหรือผู้แทนที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีของธุรกิจสปานั้นๆ พื้นที่ที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษา 6 อำเภอ ด้วยวิธีการสุ่มอำเภอตัวอย่างอย่างง่าย ได้แก่อำเภอ เมือง แมริม สันกำแพง สันทราย หางดง และสารภี จำนวน 111 แห่ง ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ทางสถิติทั้งสถิติพรรณนา เช่น อัตราส่วนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติวิเคราะห์หลายตัวแปรได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบธรรมดา(ordinary multiple regression analysis) โดยมีสมมติฐานว่า รายได้ของธุรกิจสปาชุมชน การศึกษาเฉลี่ยของพนักงานสปาชุมชนและนวดแผนไทย(ed) ความเป็นปีกแผ่นของพนักงานสปาชุมชนและนวดแผนไทย การมีกิจกรรมกับองค์กรอื่น การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสปาและนวดแผนไทย การได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ การเรียนรู้ปัญหาและการแก้ปัญหาของพนักงาน การพึ่งตนเองของสปาชุมชน และการมีเครือข่ายสปาชุมชน มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชน

ผลการศึกษาและวิจารณ์

1. ดัชนีชี้วัดความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จอย่างยั่งยืน(Success) ของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชนภายใต้กรอบแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นเกณฑ์ระดับความยั่งยืน แยกพิจารณา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ร้อยละของรายได้ที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน และ 2) ร้อยละของต้นทุนต่อรายได้ ด้านสังคม ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ร้อยละการทำงานอย่างต่อเนื่องของสมาชิก (ไม่ลาออก) 2) ร้อยละการเข้ารับการฝึกอบรมของสมาชิกในรอบปี และ 3) ร้อยละการแลกเปลี่ยนบุคลากรและความรู้กับสถานประกอบการอื่นในรอบปี และด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ร้อยละการใช้ทรัพยากรในชุมชน 2) ร้อยละการผลิตทรัพยากรใช้เอง และ 3) ร้อยละการใช้สมุนไพรแทนสารเคมี และ 4) ร้อยละของจำนวนครั้งที่การบำบัดของเสีย รวม 9 ตัวชี้วัด ซึ่งมีเกณฑ์ชี้วัดความยั่งยืน โดยหาค่าเฉลี่ยของร้อยละของปัจจัยในแต่ละตัวชี้วัด

ตาราง 1 ผลความสำเร็จยั่งยืนของดัชนีชี้วัดแต่ละด้าน (n=111)

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จอย่างยั่งยืน	Min	Max	Mean	SD	ระดับความ
					สำเร็จ
ความสำเร็จด้านเศรษฐกิจ					
1) ร้อยละรายได้ที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน	0	70	21.35	1.27	น้อย
2) ร้อยละของรายได้ต่อต้นทุน	2	8	3.88	0.13	น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยความสำเร็จด้านเศรษฐกิจ	2.5	36	12.62	0.65	น้อยที่สุด
ความสำเร็จด้านสังคม					
3) ร้อยละการทำงานอย่างต่อเนื่อง (ไม่ลาออก)	70	100	97.95	0.51	มากที่สุด
4) ร้อยละการเข้ารับการฝึกอบรม	50	100	97.03	0.88	มากที่สุด
5) ร้อยละการแลกเปลี่ยนบุคคลากรกับสถานประกอบการอื่น	0	50	2.07	0.64	น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยความสำเร็จยั่งยืนด้านสังคม	15	70	65.71	0.31	มาก
ความสำเร็จด้านสิ่งแวดล้อม					
6) ร้อยละการใช้ทรัพยากรในชุมชน	0	60	11.26	1.01	น้อยที่สุด
7) ร้อยละการผลิตทรัพยากรใช้เอง	5	40	6.71	0.54	น้อยที่สุด
8) ร้อยละการใช้สมุนไพรแทนสารเคมี	0	20	4.96	0.68	น้อยที่สุด
9) ร้อยละการบำบัดของเสีย	0	20	0.68	0.26	น้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยความสำเร็จด้านสิ่งแวดล้อม	2.5	27.5	5.90	0.42	น้อยที่สุด
ความสำเร็จโดยรวม 3 ด้าน	0	72.4	28.07	0.46	น้อย

ตาราง 1 แสดงถึงระดับความสำเร็จอย่างยั่งยืนของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ ร้อยละรายได้ที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน พบว่ามีความยั่งยืนอยู่ในระดับน้อย ร้อยละของต้นทุนต่อรายได้ต่อรายได้ มีความยั่งยืนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยความสำเร็จด้านเศรษฐกิจโดยรวม อยู่ในระดับน้อยที่สุด เฉลี่ยร้อยละ 12.62

ด้านความสำเร็จอย่างยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ร้อยละการทำงานอย่างต่อเนื่อง (ไม่ลาออก) มีความยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละการเข้ารับการฝึกอบรม มีความยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละการแลกเปลี่ยนบุคคลากรกับ

สถานประกอบการอื่น มีความยั่งยืนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยความยั่งยืนด้านสังคมโดยรวม อยู่ในระดับมาก เฉลี่ยร้อยละ 65.71

ส่วนค่าเฉลี่ยของความสำเร็จอย่างยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ร้อยละการใช้ทรัพยากรในชุมชน มีความยั่งยืนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ร้อยละการผลิตทรัพยากรใช้เอง มีความยั่งยืนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ร้อยละการใช้สมุนไพร มีความยั่งยืนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ร้อยละการบำบัดของเสีย มีความยั่งยืนอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้ค่าเฉลี่ยความยั่งยืนด้านสังคมโดยรวม อยู่ในระดับน้อยที่สุด 5.9 และความสำเร็จโดยรวมทั้ง 3 ด้านแล้วพบว่าธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชนมีความสำเร็จอยู่ในระดับอยู่ในระดับน้อย เฉลี่ย 28.07 สาเหตุที่ธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชนมีความสำเร็จน้อยเนื่องมาจากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งด้านการเงิน บุคลากร การจัดฝึกอบรม และด้านการตลาด

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชนภายใต้กรอบแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว ได้แก่ รายได้ของธุรกิจสปาชุมชน(inc) การศึกษาเฉลี่ยของพนักงานสปาชุมชนและนวดแผนไทย(ed) ความเป็นปึกแผ่นของพนักงานสปาชุมชนและนวดแผนไทย(sol) การมีกิจกรรมกับองค์กรอื่น(act) การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสปาและนวดแผนไทย(inf) การได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ(help) การเรียนรู้ปัญหาและการแก้ปัญหาของพนักงาน(learn) การพึ่งตนเองของสปาชุมชน(self) และการมีเครือข่ายสปาชุมชน(netw) ต่อความสำเร็จของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย(Success) รวม 3 ด้าน คือด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson' correlation, r) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง -.41 ถึง .667 ซึ่งแสดงถึงการไม่เกิด multicollinearity ระหว่างตัวแปรอิสระ จึงสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์การถดถอยต่อไปได้ โดยสมการถดถอยพหุ เป็นดังนี้

$$\text{Success} = e_0 + e_1 \text{Inc} + e_2 \text{ED} + e_3 \text{Act} + e_4 \text{Sol} + e_5 \text{INF} + e_6 \text{Help} + e_7 \text{Learn} + e_8 \text{Netw} + e_9 \text{Self}$$

โดยที่ e_0 คือค่าคงที่ และ e_1, e_2, \dots, e_9 เป็นสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ตาราง 2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุของปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชน ภายใต้กรอบแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยรวม (ภายใต้กรอบทั้ง 3 ด้าน)

ตัวแปรอิสระ	B	t	Sig.
รายได้ของธุรกิจสปาชุมชน(Inc)	1.137	3.025	.002
การศึกษาเฉลี่ยของพนักงาน(ed)	.010	2.318	.041
การมีกิจกรรมกับองค์กรอื่น(act)	-.875	-1.146	.063
ความเป็นปึกแผ่นของพนักงาน(sol)	-.087	-2.413	.031
การได้รับข้อมูลข่าวสาร(inf)	.138	.635	.527
การได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ(help)	-2.039	-1.387	.067
การเรียนรู้และการแก้ปัญหาของพนักงาน(learn)	.640	1.083	.281
การมีเครือข่ายสปาชุมชน(netw)	-.272	-.625	.533
การพึ่งตนเองของสปาชุมชน(self)	.009	.041	.967
ค่าคงที่ (Constant)	26.977	11.604	.000
R ² =0.284	F=4.46	Sig F.=.000	

ตาราง 2 พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืนโดยรวม ได้แก่ รายได้ การศึกษาเฉลี่ยของสมาชิกสปาชุมชนและขนาดแผนไทย และความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกสปาชุมชนและขนาดแผนไทย ที่ระดับนัยสำคัญ .05 เนื่องจากธุรกิจสปาและขนาดแผนไทยถ้ามีรายได้มากจะทำให้ธุรกิจสามารถนำเงินมาพัฒนาองค์กรให้ทันสมัยมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการซื้อวัสดุและอุปกรณ์มาใช้อย่างเพียงพอ ส่วนสมาชิกหรือบุคลากรที่ได้รับการศึกษาหรือมีความรู้เกี่ยวกับการทำสปาและการนวดจะทำให้ลูกค้าหรือผู้มารับบริการเกิดความประทับใจเนื่องจากการหายจากอาการเจ็บป่วยและรู้สึกผ่อนคลายจะส่งผลทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการอีกและจะบอกต่อกับลูกค้ารายใหม่ ๆ ให้มาใช้บริการ สำหรับปัจจัยด้านความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกจะทำให้การทำงานอย่างสบายใจ ลดปัญหาการขัดแย้งในองค์กร และลดอัตราการลาออกของสมาชิกลงได้

3. แนวทางการพัฒนาความสำเร็จของธุรกิจสปาและขนาดแผนไทยโดยชุมชน

สำหรับแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของธุรกิจสปาและขนาดแผนไทย มีแนวทางการพัฒนา ซึ่งพอจะแยกเป็นแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านการจัดการ ควรมีเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการ ผู้บริโภค และผู้คุ้มครองผู้บริโภค เป็นอีกเครือข่ายหนึ่งที่ต้องมีการสร้างและประสานงานอย่างใกล้ชิด โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อการพัฒนาธุรกิจที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนเป็นสำคัญ และในขณะเดียวกันต้องเอื้อต่อการพัฒนาธุรกิจด้วยเครือข่ายอื่นๆ ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างวิชาชีพ ความเข้าใจระหว่างธุรกิจต่างขนาด ต่างสถานที่ และต่างแนวคิด เช่น ส่งเสริมให้มีการพัฒนาธุรกิจ

ปาส์มัยใหม่โดยไม่ทอดทิ้งธุรกิจ สป่าชุมชน เป็นต้น การส่งเสริมให้ธุรกิจและชุมชนมีการปลูกพืชสมุนไพรอย่างแพร่หลายเพื่อผลในการลดต้นทุนจากการที่ต้องสั่งสมุนไพรจากนอกชุมชนที่มีราคาสูง นอกจากนี้ควรส่งเสริมการตลาดโดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

2) ด้านการตลาด ควรมีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้กับประชาชนในด้านนี้ให้มากขึ้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้ป่วยตามโรงพยาบาล ควรมีการศึกษาดูงานสถานบริการสปาของเอกชนที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบของสปาแต่ละแห่งให้มีมาตรฐาน อีกทั้งจะเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภค และเป็นการเพิ่มช่องทางสินค้าหรือบริการที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ใช้บริการ

3) ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม สป่าชุมชนและนวดแผนไทยในแต่ละแห่งควรมีเอกลักษณ์ในท้องถิ่นของตนเอง การค้นหาและนำเสนอความเป็นเอกลักษณ์นั้นออกมาให้ได้ ก็จะเป็นหนทางหนึ่งในการดึงดูดผู้ใช้บริการ แต่ทั้งนี้ก็ต้องมีสื่อประชาสัมพันธ์เข้ามาช่วยด้วยเพื่อประสิทธิผลต่อไป ควรมีการตกแต่งภายในและบริเวณโดยรอบมองเห็นชัดเจนว่าเพื่อความสมบูรณ์ทั้ง รูป รส กลิ่น สี เสียง และสัมผัสที่สามารถสร้างความผ่อนคลายทั้งกายและจิต การปรับปรุงให้ดูสวยงามมีมาตรฐานมากขึ้น จะส่งผลต่อการกำหนดราคาการให้บริการที่สูงขึ้นตามมาด้วย โดยภาครัฐจะต้องเข้ามาเป็นส่วนในการสนับสนุน

4) ด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ สถานประกอบการสปาโดยชุมชนความหลากหลายในการบริการยังมีน้อย อีกทั้งอุปกรณ์ในการให้บริการเป็นในรูปแบบที่ผลิตกันขึ้นมาเอง ซึ่งในบางครั้งสมุนไพรบางชนิดขาดแคลนจึงจำเป็นต้องใช้เท่าที่มีอยู่ เช่น ลูกประคบ เป็นต้น ดังนั้นมาตรฐานต่อการให้บริการทางด้านสมุนไพรจึงไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับความพร้อมของวัตถุดิบได้อะไรบ้าง การส่งเสริมการปลูกสมุนไพรให้แก่คนในชุมชนจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ต้องมีการส่งเสริม เนื่องจากมีตลาดรองรับอยู่แล้ว อุปกรณ์บางชนิดชุมชนมีศักยภาพในการผลิตออกมาได้ เพียงแต่ภาครัฐควรเข้ามาควบคุมดูแลหรือมีการอบรมการผลิตอุปกรณ์ที่ใช้ในสปาเพื่อให้เกิดมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับ

5) ด้านอื่นๆ เรื่องการขอรับใบอนุญาตเปิดกิจการของผู้ประกอบการ ว่าจะต้องขออนุญาตหรือไม่กับหน่วยงานใด เป็นใบอนุญาตชนิดใด ใบอนุญาตดังกล่าวจะทำให้เกิดความแตกต่าง หรือสถานบริการที่มีบริการทางเพศแอบแฝงได้หรือไม่ ด้วยมีความเป็นห่วงในเรื่องภาพลักษณ์ของธุรกิจ ภาครัฐควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจสปาอย่างมากในด้านการพัฒนาคุณภาพ ภาพลักษณ์ พร้อมทั้งการยกระดับมาตรฐานของธุรกิจสปา ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มซึ่งส่งผลทำให้ธุรกิจสปาสามารถสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องต่อไป

สรุป

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จอย่างยั่งยืน(Success) ของธุรกิจสปาและนวดแผนไทยโดยชุมชนภายใต้กรอบแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม รวม 9 ตัวชี้วัด โดยความสำเร็จด้านสังคมสูงที่สุด รองลงมาคือด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจน้อยที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จอย่างยั่งยืน ได้แก่ รายได้ การศึกษาเฉลี่ยของสมาชิกสปาชุมชนและนวดแผนไทย และความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกสปาชุมชนและนวดแผนไทย สำหรับแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของธุรกิจสปาและนวดแผนไทย มีแนวทางการพัฒนาธุรกิจสปาและนวดแผนไทยเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการ การส่งเสริมให้ธุรกิจและชุมชนมีการปลูกพืชสมุนไพรอย่างแพร่หลายเพื่อผลในการลดต้นทุน การส่งเสริมการตลาดโดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น ควรมีการตกแต่งภายในและบริเวณให้สวยงามสะอาด ดูสวยงามมีมาตรฐาน นอกจากนี้อุปกรณ์และเครื่องมือควรเพียงพอ สะอาดและปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

- เกษม จันทร์แก้ว. 2544. **วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม**. วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดวงจันทร์ อภา และวิชชุดา เจริญเมือง. 2547. **การเติบโตของเมืองและสภาพแวดล้อมของเมืองเชียงใหม่**
- รายงานการวิจัยเมืองในภาคเหนือ: กรณีศึกษาเมืองเชียงใหม่** สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ประเวศ วะสี. 2541. **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม**. สำนักพิมพ์ซีเอ็ด. กรุงเทพมหานคร
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2540. **สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง**. สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย
- พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต). 2544. **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. โรงพิมพ์เรือนแก้ว กรุงเทพฯ
- มนัส สุภลักษณ์. 2544. **การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในกิจกรรมธุรกิจท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ ชุมชนบ้านโปง อ. สันทราย จ. เชียงใหม่**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่
- WTO. 2005. Indicators of Sustainable Tourism for Yangshuo China. Final report a study and workshop process using the WTO indicators methodology, July 2005.